

‘Van alle 100.000 kilo-koeien is de helft witrik’

Witrikkers blijven langer lopen bij Van der Spek

Witrik-runderen, met hun kenmerkende witte aalstreep, gaan terug tot ver in de Middeleeuwen. Fokker Aldert van der Spek is groot liefhebber van het oeroude kleurslag. En volgens hem gaan de witruggen ook langer mee dan doorsnee-Holsteins. Op zijn bedrijf in Denemarken heeft de 18-jarige witrik Nicoline onlangs de uitzonderlijke grens van 200.000 kilo melk geslecht.

Aldert van der Spek (61) boert sinds 1994 in Denemarken. De melkveehouder is geboren en getogen in Berkel en Rodenrijs, even ten noorden van Rotterdam. „Tja, ik zag destijds geen toekomst meer op het ouderlijk bedrijf”, steekt hij van wal. Met iets meer dan 30 koeien, een kwart hectare huiskavel en 14 hectare land op afstand waren de mogelijkheden uiterst beperkt. „We hadden een klein quotum van 2,5 ton melk, en grond aankopen was daar veel te duur”, blikt hij terug. Hoewel hij en zijn toenmalige echtgenote in eerste instantie niet van plan waren om te emigreren, zijn ze toch in Denemarken beland. Om precies te zijn in Brørup, tussen Esbjerg en Kolding.

Daar konden ze een lopend bedrijf overnemen met 70 koeien en 40 hectare grond. De grondprijs lag destijds tussen de 35.000 en 40.000 Deense kronen, omgerekend 10.000 tot 11.400 gulden. „Vergeleken met Nederland was dat niet duur”, zegt Van der Spek. De Nederlandse koeien werden verkocht, op zeven pinken na die meegingen naar Denemarken. Daar waren drie witrikkers bij. Plus twaalf embryo's uit witrik-moeders. Een kwart van de koeien van de familie Van der

Spek bestond destijds uit witrikkers, vertelt Aldert. „Die stamden allemaal af van één koe, Marie, die mijn vader in 1967 op de vee-markt had gekocht.”

Heterozygote eigenschap

De witrikkers zijn altijd aanwezig gebleven in de veestapel van vader en zoon Van der Spek, naast de overwegend zwartbonte Holsteins. Het kleurslag witrik is een heterozygote erfelijke eigenschap. Dat betekent dat er twee verschillende allelen zijn: Ww. In de fokkerij betekent dat een kruising tussen twee zwartbonte witrikkers (Ww x Ww) in 25 procent van de gevallen een WW-dier zal opleveren, dat is helemaal wit. Vijftig procent van de nakomelingen is Ww, dat wil zeggen witrik, en de andere 25 procent is ww, oftewel helemaal zwart. Kruisingen tussen een witrik (Ww) en een Holstein levert in de helft van alle gevallen een witrik op als nakomeling. De afgelopen 28 jaar heeft Van der Spek het bedrijf gestaag uitgebreid. De veestapel telt nu circa 320 melkgevendende dieren en 200 stuks jongvee. Daarvoor is 120 hectare eigen grond beschikbaar, plus 80 hectare huurgrond. En

de witrikkers zijn er ook nog steeds; zij vormen 20 procent van de veestapel. Daarnaast zijn er voornamelijk zwartbonte Holsteins, en enkele roodbonten en roodfactorieren. Aldert van der Spek heeft altijd plezier gehad in de (Holstein)fokkerij, en daar ook best een paar succesjes mee geboekt. Zo is hij de fokker van de roodbonte stier Spektrum, midden jaren negentig de hoogste roodbontstier van Nederland. Die stier is destijds ingezet via KI Noord-West, wat later is opgegaan in CRV. „Spektrum had een rode witrug als moeder”, vertelt de fokker. „Daaruit is tevens een stiertje naar KI Land van Cuijk gegaan, Anne Jan. En de rode witrugstier Spektrum Joeri is naar KI Samen gegaan.” Spektrum Peter, een zwartbonte witrug, was zo ongeveer de lievelingsstier van wijlen Ben Meijerink van KI de Toekomst. De prefix ‘Spektrum’ is niet alleen afgeleid van de achternaam van de fokker, maar verwijst ook naar het kleurspectrum in de veestapel.

In de loop der jaren heeft de melkveehouder maar liefst 37 koeien gehad die de 100.000 kilo melk wisten te passeren. Het valt Van der Spek op dat daar verhoudingsgewijs veel witrikkers tussen zitten: 20 van de 37.

Fokken van witrikkers vroeger verboden

Aldert van der Spek (61) en zijn partner Angelina Nelissen (62) runnen in het Deense plaatsje Brørup een melkveebedrijf met ruim 300 Holstein-koeien. Daarvan is bijna één op de vijf van het oeroude kleurslag witrik.

Witrikkers worden al in de Middeleeuwen beschreven. Volgens Stichting de Witrik komt dit kleurslag van oudsher het meest voor in Friesland, Zeeland, de Hollandse eilanden en de West-Betuwe. Ook in de Verenigde Staten komen witruggen voor, en in diverse Noordwest-Europese landen.

Bij de invoering van het Nederlands Rund-

vee Stamboek (1874) en het Fries Rundvee Stamboek (1879) werden alleen zwartbont, roodbont en blaarkoppen erkend. Witrikkers, valen en baggerbonten gingen in de ban; witrikstieren mochten niet meer worden gehouden. Maar omdat boeren, die overtuigd waren van de goede productie-eigenschappen, deze dieren min of meer in het geheim hielden, stierf het kleurslag niet uit. In de jaren vijftig van de vorige eeuw keerde het tij. Onder de inspirerende leiding van Willem Geldof uit Papendrecht werd de Rundveeverordening van 1950 geschrapt.

Aldert van der Spek met zijn 200.000 kilo-koe Nicoline, (Spektrum Niels x Esquimeau). Ze geeft nog zo'n 20 liter daags.

„Qua melkproductie merk ik op zich weinig verschil, maar op de een of andere manier blijven de wittrikken bij mij wel langer lopen.“ Het ultieme bewijs daarvan is wel de zwart-bonte witrik Spektrum Nicoline, die hij heeft gefokt uit Spektrum Niels (v. Aerostar) en een dochter van Heihoeve 76. Daaruit werd op 15 juli 2003 Nicoline geboren. Inmiddels heeft ze dertien keer gekalfd; de laatste keer in april 2020.

Oertijd

Van der Spek is aangesloten bij Stichting de Witrik. Hij herinnert zich een lezing die de Wageningse fokkerijprofessor Kor Oldenbroek hield voor de witrikclub. Volgens Oldenbroek waren bepaalde eigenschappen gecorreleerd aan de witrikkleurslag. „Die aftekening dateert echt al vanuit de

oertijd; ze komt ook overal ter wereld voor“, vertelt Van der Spek. „Ik weet niet precies waar het mee samenhangt. Ze houden het hier lang vol, en het zijn qua karakter hele rustige en nieuwsgierige dieren. Als je in de stal bij het voerhek gaat staan, komen de wittrikken eigenlijk altijd naar je toe.“ Maar of die eigenschappen zuiver witrik-gerelateerd zijn? Het kan ook een kwestie zijn van de afstamming, stelt de fokker. „Al onze wittrikken komen immers van één en dezelfde koe, stammoeder Marie.“

Een van haar nazaten is, zoals gezegd, Nicoline. Het oude beestje geeft nog steeds melk, zo'n 20 liter per dag, vertelt de fokker. Van der Spek doet haar niet meer onder de stier; daarvoor is ze intussen echt te oud. Ze heeft een ruim strohok tot haar beschikking, van waaruit ze contact kan maken met haar kopgelnoten. En ook als ze straks geen melk

meer geeft, mag ze van Aldert van der Spek rustig haar ouwe dag slijten op het melkveebedrijf.

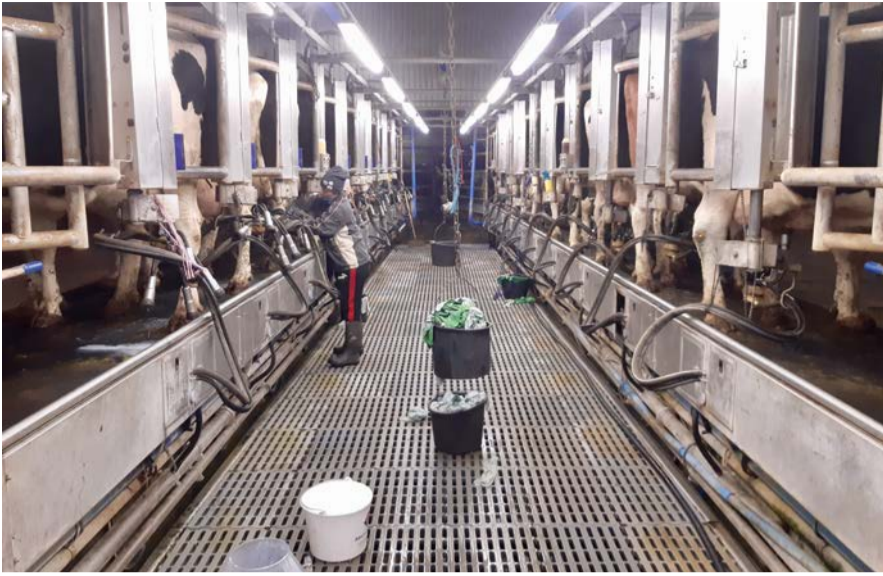
aAa

Qua fokkerij past Van der Spek al sinds jaar en dag aAa toe. Hij zoekt vooral balans in de koeien; het streven is een evenredige bouw. Insemineren doet hij zelf. De emigrant vertrouwt nog steeds op de Nederlandse genetica; stieren importeert hij van CRV, KI Samen en KI Kampen.

In de stal lopen vooral veel Kians; ook bij het jongvee is die roodbonte topstier veel ingezet. „Tja, ik kon een keer 150 rietjes overnemen van iemand... Kian geeft mooie sterke koeien met goede gehalten. Alleen zijn ze soms wat moeilijk drachtig te krijgen.“ Momenteel zitten er in het vat vooral

Een flink aantal boeren ging door met (het kruisen met) wittrikken. Het merendeel van de Nederlandse wittrikken heeft tegenwoordig royaal Holstein-danwel Verbeterd Roodbont-bloed. Maar er zijn ook veehouders en hobbyisten die rustig doorgaan met het fokken van de oude wittrikken. Nederland telt naar schatting tussen de twee- en vierduizend wittrikken. Stichting de Witrik onderscheidt twee typen. Het oude type is maximaal 1,40 meter hoog en middelzwaar bespied. Het heeft een ruime voorhand en toont weinig openheid. Het nieuwere type heeft de juiste kleuraftekening, maar is meer melktypisch. De witrik-aftekening komt ook voor bij Verbeterd Roodbont en Belgisch blauwe dieren.

Van der Spek heeft twee buitenlandse echtparen in dienst, die om beurten het melken voor hun rekening nemen. Een Nederlandse kracht komt dagelijks voeren.

Het jongvee zit in een open frontstal. Er zijn circa 100 kalveren onder een jaar en 100 pinken boven een jaar.

rietjes van Geronimo, Bart, Red Devil, Bahrain en Prince. Daarnaast gebruikt hij de eigen gefokte stieren Spektrum Peter en Spektrum Sir Elton. Stieren kiest hij uit op hun genetische kwaliteiten; vervolgens maakt hij op basis van hun aAa-code de juiste paring. Met ruim driehonderd koeien is er altijd wel een passende paring te maken.

Klima-check

De koeien staan jaarrond op stal. De melkproductie zit op 9.750 liter per koe, met 4,30 procent vet en 3,55 procent eiwit. Hij levert ruim 3 miljoen kilo melk aan Arla. Deze zuivelreus neemt 95 procent van alle melk in, in Denemarken. Arla betaalt momenteel een melkprijs uit van 40, 41 cent. Daarvoor eist Arla van haar leden-leveranciers dat ze GMO-vrij voeren.

Van der Spek beurt wel een cent extra als hij de zogenoemde 'Klima-check' invult, een registratiemodule voor zijn CO₂-voetafdruk. In de Klima-check voert hij onder meer het energieverbruik, het brandstofverbruik, het voerverbruik en de geproduceerde hoeveelheid melk in. „Dat doen we nu twee jaar, het is verplicht bij Arla”, vertelt hij. „Ze zijn nu aan het kijken of je ook een toeslag kunt krijgen wanneer je het beter doet dan gemiddeld.” Van der Spek doet het ook bovengemiddeld; hij scoort 4 procent hoger dan de doorsnee Arla-boer. „Als je alleen naar de voerefficiëntie kijkt, komen we zelfs 10 procent hoger uit.”

Rantsoen

Het TMR-rantsoen bestaat voor de helft uit gras en voor de helft uit maïs; Van der Spek teelde afgelopen jaar 90 hectare. En in de periode van mei tot en met oktober wordt er vers gras bij in gemengd. Daarnaast worden er nog losse grondstoffen aan toegevoegd: raapschroot, raapschilfers, bietenpulp en ontsloten tarwe. Krachtvoerbrok kan daardoor achterwege blijven. Ook in de melkstal wordt geen brok verstrekt.

Het melken gebeurt in een 2 x 10 visgraatmelkstal. Die is er in 2001 gekomen, tegelij-

kertijd met een nieuwe ligboxenstal. In 2009 is de stal verdubbeld. Met het uitdijen van de melkveestapel is ook de melktijd steeds verder opgelopen. Inmiddels duurt een melkbeurt 4,5 uur. Om het werk rond te zetten, heeft hij personeel in dienst: iemand om te voeren, en een Roemeens en een Oekraïens echtbaar. Het ene stel melkt 's morgens, het andere 's avonds. Bij beide echtparen neemt de vrouw het melken voor haar rekening, vertelt Van der Spek. Ondertussen doet de man het andere werk, zoals boxen nalopen en het jongvee verzorgen.

Het landwerk besteedt Van der Spek steeds meer uit. Hij werkt daarbij samen met een naburige akkerbouwer. Die maakt het zaai-bed klaar voor de maïsteelt en neemt ook het zaaien en spuiten tegen onkruid voor zijn rekening. De buurman neemt ook de kleine hoeveelheid drijfmest af die de melkveehouder niet op zijn eigen grond kwijt kan.

Aldert heeft uit zijn eerste huwelijk twee inmiddels volwassen kinderen. Die wonen in Nederland. Een opvolger zit er niet tussen, vertelt hij. Voor de melkveehouder komt de pensioengerechtigde leeftijd van 67 jaar ondertussen in zicht. „De komende zes, zeven jaar boer ik rustig aan door”, verwacht hij. „Tenzij er iemand op ons pad komt waar het mee klikt, die het bedrijf zou willen voortzetten.” De Nederlands-Deense melkveehouder staat daar serieus voor open, mocht er zich iemand aandienen, zo laat hij weten.

Tekst: Gineke Mons

Beeld: Aldert van der Spek

Heeft u vragen en/of opmerkingen, neem dan contact op met de redactie via redactie@melkvee.nl of tel 0314 – 62 64 38.

Van der Spek is een liefhebber van witruggen; gemiddeld een op de vijf koeien heeft een aalstreep.